

Mottagare
Ilmatar Loviisa Oy

Dokumenttyp
Utredning av spelplatser

Datum
9.1.2019

UTREDNING AV SKOGSHÖNSFÅG- LARNAS SPELPLATSER INOM TETOM VINDKRAFTSPROJEKT

UTREDNING AV SKOGSHÖNSFÅGLARNAS SPELPLATSER INOM TETOM VINDKRAFTSPROJEKT

Datum **9.1.2019**
Skriven av **Heli Lehvola**
Granskad av **Jussi Mäkinen**
Beskrivning **Utredning av skogshönsfåglarnas spelplatser i Tetom**
Referens **1510045839**

Pärbild *Plantbestånd och ungskog vid Rökärrsmalmarna på utredningsområdet i april 2015.*

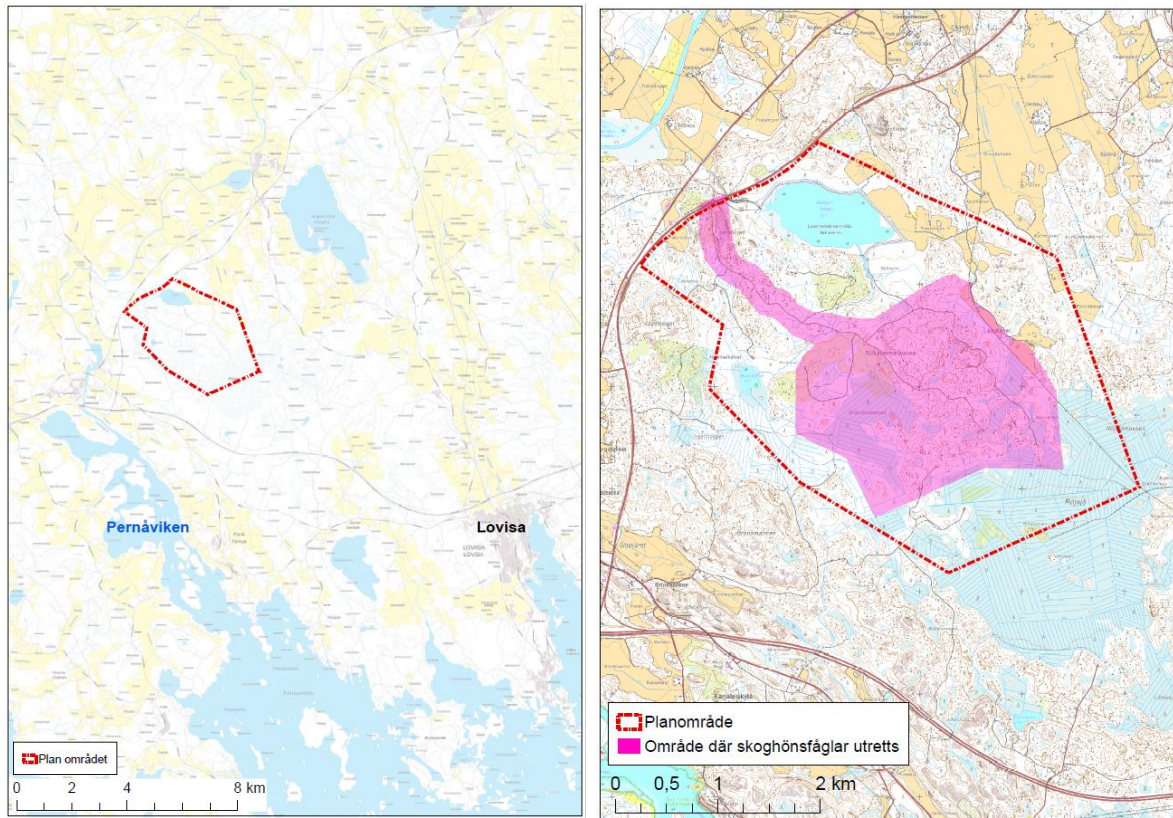
INNEHÅLL

1.	Inledning	4
2.	Tjäder	5
2.1	Allmänt om tjädern	5
2.2	Metoder	5
2.3	Resultat	6
3.	Orre	7
3.1	Allmänt om orren	7
3.2	Metoder	7
3.3	Resultat	7
4.	Slutsatser	8
5.	Källor	9

1. INLEDNING

Ilmatar Loviisa Oy planerar bygga en vindkraftspark med 8 vindkraftverk nordväst om Lovisa stad. Planeringsområdet ligger cirka 12 km nordväst om Lovisa stad norr om riksväg 7 och öster om riksväg 6. Avgränsningen av det område där förekomsten av skogshönsfåglar utreddes omfattade delgeneralplaneområdet från 2014, men då planeringen framskrider kommer planområdet att uppdateras och därför anges det inte på kartorna.

Den här utredningen av skogshönsfåglarnas (tjäder, orre) spelplatser har gjorts för delgeneralplaneringen av Tetom vindkraftsprojekt. Utredningen är baserad på terrängundersökningar på området våren 2015. Utredningens terrängundersökningar och rapporteringen har gjorts av FM biolog Heli Lehvola vid Ramboll på uppdrag av Ilmatar Loviisa Oy.

Figur 1-1. Läget för och avgränsningen av det område där förekomsten av skogshönsfåglar utreddes.

2. TJÄDER

2.1 Allmänt om tjädern

Tjädern påträffas i så gott som hela landet utom i Fjällappland och skärgården. Tjäderstammen har hållits ganska stabil under de två senaste årtiondena. Innan dess minskade stammen med cirka 70 % mellan 1960- och 1990-talet. Orsaken till decimeringen av stammen har varit främst minskningen av arealerna med gammal skog och fragmenteringen av vidsträckta skogsområden. Tjädern är en platstrogen fågel som är känslig för förändringar i livsmiljön. Tjädern trivs bäst i grövre, mångsidiga, ganska vidsträckta och enhetliga talldominerade barrskogar där det finns kullar som lämpar sig för spel samt rikligt med risvegetation. För ungarna är speciellt blåbär en viktig växt som erbjuder skydd och näring. Vintertid äter tjädern endast tallbarr, och betestallarna måste hålla för fågelns vikt. Gamla tallbestånd är en idealisk livsmiljö för tjädern, men arten utnyttjar också cirka 30-åriga och äldre talldominerade skogar som födo- och spelplatser. Arten finns med i EU:s fågeldirektivs bilaga I och hör till de arter som Finland i internationellt fågel-skydd har ett särskilt ansvar för. Tjädern är också klassificerad som nationellt livskraftig (LC) (Tiainen m.fl. 2016) samt regionalt hotad (RT) i en stor del av södra och västra Finland, också i den österbottniska zonen (3a).

Tjädern har gruppspel. På förvåren börjar hannarna samlas kring spelplatsen i sina egna spelrevir på kvällarna. I gryningen börjar de med sitt knäppande spelläte, ofta först i ett träd och sedan nere på marken. Tupparna är i allmänhet som aktivast vid soluppgången, men de kan fortsätta med sitt knäppande i sina egna revir under en stor del av förmiddagen. Ungefär vid Valborg är spelet intensivast och tupparna samlas från sina revir på spelplatsen för att tävla mot varandra. Tjäderhönorna kommer då också dit för att bedöma tupparnas föreställning och för att para sig. I maj avtar spelet småningom och tjäderhönorna sprids i terrängen för att lägga ägg. Vid kartläggningen av tjädrarnas spelplatser i Mellersta Finland 2001–2003 bestod ett spel i medeltal av tre tuppar.

På en idealisk spelplats finns grövre tallar som erbjuder föda, unga granbestånd och buskage som skydd samt kullar där spelen kan uppföras. Kring platsen finns vidsträckt, enhetlig grövre barrskog, splittrad av endast små öppningar, som dagrevir och födoområden. På grund av tjäderns revirtrohet förblir spelplatserna desamma från år till år, och gamla tuppar flyttar inte nödvändigtvis från sitt revir till någon annan plats, även om spelplatsen förstörs. Unga tuppar kan däremot skapa en ny spelplats på en lämpligare plats. Enligt Keski-Suomen Metsoparlamentti har unga skogars och tallmyrars andel av spelplatserna ökat under de senaste årtiondena.

2.2 Metoder

För att kartlägga tjädrarnas spelplatser gjordes två kartläggningsrundor på planeringsområdet, den första 11.3.2015 och den andra 19.4.2015.

Utgående från kartor och flygfoton bedömdes på förhand att det kan finnas lämpliga livsmiljöer för tjäder på området. Båda terrängundersökningarna gjordes till fots. Vid den första terrängrundan söktes tjäderspillning, fotspår och spår av släpande vingar, vilket kan tyda på en eventuell spelplats. Dessutom antecknades alla observerade individer. Vid terrängrundan i april besöktes de platser som vid den första rundan hade bedömts vara potentiellt lämpliga så att eventuella spel kunde iakttas. Den potentiella platsen nåddes före soluppgången och observationerna avslutades senast kl. 10. Vandringen till platsen gjordes försiktigt redan i gryningen så att eventuella tuppar som kom för att spela inte skulle bli störda. Om en spelplats låg på utredningsområdet skulle man räkna alla tjäderindivider som observerades.

Vid terrängrundan i mars var det mulet men uppehållsväder och svag vind (2 m/s) och temperaturen var cirka 2 °C. Vid terrängrundan i april var det halvmulet samt svag vind (1 m/s). Temperaturen var -1...+5 °C.

2.3 Resultat

På utredningsområdet observerades inga tjäderspelplatser. På utredningsområdet observerades endast några enstaka betestallar för tjädrar och under dem fanns en mycket liten mängd tjäderspillning. Betestallarna observerades i den nordöstra delen av utredningsområdet (figur 2-1). Inga spår av släpande vingar, fjädrar eller fotspår upptäcktes. Inga fåglar observerades heller.

Figur 2-1. Skogsområde där tjäderns betestallar observerades.

3. ORRE

3.1 Allmänt om orren

Orren är liksom tjädern en art som trivs i barrskogszone och den förekommer över så gott som hela Finland utom i Fjällapland. Orrstammens utveckling har varit ungefär likadan som för tjädern, stammen minskade kraftigt fram till 1990-talet och har sedan dess hållits ganska stabil.

Orren föredrar yngre skogar med mera öppningar än tjädern: kanter av myrar samt åker- och kalhyggeskanter. Som orsak till att stammen har decimerats har nämnts bl.a. minskade björkbestånd som orren använder som födoplatser på vintern samt jakt. Dikningen av skogs- och myrmarker påverkar också stammen. Hannarna samlas till gruppspel tidigt på våren på öppna platser. Dessutom kan de spela ensamma uppe i trädtopparna. Liksom tjädern bildar orren inga egentliga par. Speciellt gamla orrtuppar är mycket trogna sitt spelrevir, men orren är inte lika känslig som tjädern i fråga om förändringar i sin miljö. Orren är klassificerad som en livskraftig (LC) art (Tiainen m.fl. 2016) och liksom tjädern ingår den i EU:s fågeldirektivs bilaga I och är en art som Finland har särskilt ansvar för.

Karakteristiskt för orrens parningsbeteende är s.k. gruppspel (Alatalo m.fl. 2005, Lindén 2002). I spelbeteendet ingår att hannarna utför rituella rörelser och har ett bubblande läte. Varje hanne har ett eget litet område som den försvarar mot andra hannar. Både honor och hannar söker sig helst till stora spel. Gränsvärdet för en bra spelplats anses vara tio tuppar som stadigvarande vistas på området.

Orrarnas gruppspel startar i mars och når full fart i april när det blir varmare. Orrspelet startar efter soluppgången och under den intensivaste speltiden kan fåglarna fortsätta spela hela dagen. Kraven på spelplatserna varierar beroende på spelens storlek. Vanliga spelplatser är öppna myrar, ängar, åkrar, kala klippor och isbelagda sjöar, alltså öppen terräng och jämnt underlag. Orrarna samlas typiskt från år till år på samma spelplatser som har visat sig vara lämpliga, men de kan också byta till en närbelägen spelplats om fara hotar.

3.2 Metoder

Orrarnas spelplatser studerades på morgnarna under vandring i terrängen till områden som bedömdes vara potentiellt lämpliga samtidigt som tjädernas spelplatser utreddes. Vid klart väder hörs hannarnas läte på ett par kilometers avstånd, vilket är till hjälp för att man ska hitta spelplatserna. Observationerna av spelplatser säkerställdes om möjligt med hjälp av spår i snön eller synobservationer av antingen spelande fåglar eller fåglar som flydde från spelet.

3.3 Resultat

På utredningsområdet upptäcktes inga orrspelplatser. En ensam spelande tupp lokaliserades till Röjsjö utdikade myrområde sydost om utredningsområdet. Någon egentlig spelplats kunde dock inte heller observeras på myrområdet. Bortsett från observationen av en spelande tupp gjordes inga andra observationer av fågelindivider eller spår på utredningsområdet och inga andra spelande tuppar hördes på området eller i dess omgivning.

4. SLUTSATSER

På utredningsområdet gjordes totalt sett mycket få observationer av skogshönsfåglar under deras speltid. På utredningsområdet finns inga spelplatser för tjäder eller orre. Skogarna på utredningsområdet är plantbestånd och unga samt grövre, ganska täta gallringsbestånd som är kraftigt behandlade genom skogsbruksåtgärder och de är inte lämpliga som livsmiljö för tjäder eller orre. Skogarnas struktur och de fragmenterade skogsfigurerna på området bidrar alltså också till att spelplatser saknas på området. Det finns inget behov av att särskilt beakta tjäder- och orrspeplatser vid planering av området.

Lahtis 9 januari 2019

RAMBOLL FINLAND OY

Heli Lehvola
FM biolog

Jussi Mäkinen
FM, miljöekolog

5. KÄLLOR

Alatalo, R., Siitari, H., Rintamäki, P. 2004. Teeren soidin ja metsästyksen säätely. Suomen riista 50. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä 2004.

Lindén, H. 2002. Metsäkanalintutkimuksia: Teerensoidin. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Metsästäjien keskusjärjestö. Saarijärvi 2002.

Lindholm Lotta (Firma Lotta Lindholm) / Silvestris Luontoselvitys Oy 2012: Näsen kartanon tuulipuisto – Metson soidinalueiden ja päiväreviirien selvitys 2012.

Rådets direktiv 79/409/EEG, 2.4.1979 om skydd av vilda fåglar.

Osmala, E. 2012. Riekon elinympäristövaatimukset havumetsäalueella (http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20120372/urn_nbn_fi_uef-20120372.pdf). Pro gradu-tutkielma. Itä-Suomen yliopisto 2012.

Metso ja nuoret metsät – forskningsrapport från 2006. Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet och Keski-Suomen Metsoparlamentti. Jyväskylä 2006.

Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A. & Mannerkoski, I. (toim.) 2010: Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2010. – Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus. Helsingki. 685 s.

Sierla, L, Lammi, E., Mannila, J. & Nironen, M. 2004: Direktiivilajien huomioon ottaminen suunnittelussa. Suomen ympäristö 742, Luonto ja luonnonvarat, s. 114.

Svensson, L., Mullarney, K. & Zetterström, D. 2010: Lintuopas. Euroopan ja Välimeren alueen linnut. – Ota-va. Helsinki. 442 s.

Söderman, T. 2003: Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi – kaavoituksessa, YVA-menettelyssä ja Natura-arvioinnissa. – Suomen Ympäristökeskus. Ympäristöopas 109. 196 s.

Tiainen, J., Mikkola-Roos, M., Below, A., Jukarainen, A., Lehtikoinen, A., Lehtiniemi, T., Pessa, J., Rajasärkkä, A., Rintala, J., Sirkiä, P. & Valkama, J. 2016: Suomen lintujen uhanalaisuus 2015 – The 2015 Red List of Finnish Bird Species. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. 49 s.

Valkama, J., Vepsäläinen, V. & Lehtikoinen, A. 2011: Suomen III Lintuatlas (<http://atlas3.lintuatlas.fi/>). Viitattu 12.8.2013. – Luonnontieteellinen keskusmuseo ja ympäristöministeriö. ISBN 978-952-10-6918-5.

Valkeajärvi, P., Ijäs, L. & Lamberg, T. 2007: Metson soidinpaikat vaihtuvat – lyhyen ja pitkän aikavälin havainnot. Suomen Riista 53:104 – 120.

Virtanen, V-M. 2006: Metson ja teeren soidinpaikat Pirkanmaalla – soidinpaikkakartoituksen tuloksia. Tampereen ammattikorkeakoulu. Tutkintotyö. Tampere.